

עֲרְבִים זֶה לָזֶה
חינוך לחסד ונתינה כדרך חיים

יחידת לימוד בנושא

קבלת השונה

במעגל:

אני והעצמי - אני והקהילה

בהלימה לתוכנית
משרד החינוך

מדריך למנחה

**מטרות
היחידה:**

1. היכרות עם המושג "שונות בחברה" ומשמעותו.
2. היכרות עם סוגים שונים של בעלי מוגבלויות, שהחברה מגדירה כ"שונים".
3. הפנמה כי ה"שונה בחברה" הוא חלק מהחברה.
4. תפקידה של ה"חברה" לאתר את המיוחד שבכל פרט שבה ולאפשר את העצמתו.

**מבנה
היחידה:**

1. פתיחה
2. לומדים ומעמיקים
3. לומדים בחברותא
4. משחקים ומתנסים
5. סיכום
6. "הולכים לעיבוד ולא לאיבוד"

**משך
הפעילות:**

שעה וחצי

1

פתיחה

יש ללחוץ על שקופית 1 במצגת

הארה מתודית למנחה: הערה זו קשורה להתייחסות למערך המוצע בזה: מנחה יקר!

יש לקרוא את המערך כולו, להפנים את התכנים והמסר המוצעים בו, להפנים את המתודות והתפתחות השיעור. בפועל יש להתאים את הדברים לקבוצה העומדת מולך בשעת השיעור, על פי תבונתך הרחב בקטעים שתבחר או צמצם. תוכל לבחור בכל השאלות או בחלקן

אין בדברים "כזה ראה וקדש" אלא התווית כיוון והצעות של מתודות שונות להשגת המטרות.

קרא את תחילת הסיפור (הרקע/ ההקדמה)

את ההקדמה ספר בלשונך.

כאשר הגיבור מתאר את מה שקרא עם אחיו - חלק לתלמידים דף מתוך יומן וקרא מתוך הדף את שארע.

סודו של אח:

הרקע/ הקדמה

יאיר הגיע לכיתה שלנו לפני שלוש שנים. זה היה סתם יום לימודים רגיל באמצע החורף של כיתה י', כאשר המחנכת נכנסה פתאום לכיתה באמצע שיעור היסטוריה, ולצידה ילד חדש ולא מוכר. הוא היה רזה, שיערו שחור ומתולתל, ועל פניו הבהירות נסוך חיוך עדין. "כיתה י"2 אני מבקשת שקט!", היא פנתה אליו, "תלמידים, תכירו. זהו יאיר, תלמיד חדש בכיתתנו. משפחתו עברה לעיר השבוע, והוא מצטרף לכיתה שלנו. אני מצפה שתתייחסו אליו יפה ותקבלו אותו כראוי".

שלושים ושניים זוגות עיניים סקרניות נתלו בילד החדש שעמד במרכז הכיתה והיִשִּׁיר אליו מבט. הוא לא היה נראה נבוך או חסר ביטחון, כמו שאולי היינו מצפים מילד זר בכיתה לא מוכרת. הוא עמד שם, רגוע ושלי, וסקר אותנו במבט נבון כשבעיניו הירוקות מנצנץ זיק מיוחד.

להיכנס לתוך כיתה מגובשת, במיוחד באמצע השנה זוהי משימה לא פשוטה כלל וכלל. אך יאיר עשה את זה בקלות מעוררת קינאה ממש. הוא פשוט הצטיין בכל דבר. הוא היה תלמיד מבריק, טוב בכדורסל, שנון, יצירתי, טוב לב. בקיצור, טיפוס 'מושלם' כזה. ילד שכל אימא מאחלת לעצמה. היו לו כל הנתונים להפוך במהרה ל'מלך הכיתה'. כולם נעזרו בסיכומים שלו, נהנו להיות בחברתו ואהבו לשחק איתו. ללא שום מאמץ הוא היה יכול להפוך למסמר החברה.

משום מה הוא כלל לא היה מעוניין בזה.

למרבה הפלא, הוא נמשך לְהִתְחַבֵּר דווקא עם הטיפוסים היותר שוליים ודחויים בכיתה. אתם יודעים, כל ה'יצורים המוזרים' האלו, אלו שאין להם הרבה חברים, שלא טובים בשום דבר ושאיפילו המורים לא מחבבים

אותם. דווקא אליהם הוא התחבר. את כל זמנו הוא בילה במחיצתם. למד איתם למבחנים, עזר להם בעבודות והיה מדבר איתם שעות. בשבילם זו הייתה הפתעה גדולה, ובשבילנו - דבר מוזר ותמוה. הילדים הכי דחויים בכיתה פתאום מקבלים כזה יחס מהתלמיד הכי פופולארי ומצליח? משהו פה לא מסתדר! אנחנו, החברה היותר 'נחשבים', לא הצלחנו להבין. 'בשביל מה הוא צריך את זה? מה הוא מוצא אצל המסכנים' האלה? אני חושב שההתנהגות יוצאת הדופן שלו אפילו קצת פגעה במעמדו החברתי. אבל הוא - לא נראה היה שזה מעניין אותו בכלל. כל דאגתו הייתה נתונה לטיפוסים הדחויים והחלשים.

כשהמורים חילקו מבחנים הוא בקושי הציץ במבחן שלו (טוב, ממילא תמיד קיבל בין 95 ל-100...). הוא דחף אותו לתיק כלאחר יד, וכל מה שעניין אותו היה האם גם כל אותם תלמידים בעייתיים, שניסה כל כך לעזור להם להתכונן למבחנים, הצליחו גם כן. אני זוכר פעם אחת כשעברתי בהפסקה ליד חדר המורים, האוזניים שלי קלטו שיחה שהתנהלה בפנים: יאיר מדבר עם המורה למתמטיקה ומבקש ממנו, כמעט מתחנן, שלא יוריד איזה ילד להקבצה הנמוכה. הוא דיבר בכל כך התרגשות ואכפתיות כאילו זה היה אח שלו ממש. לא הבנתי מדוע זה כל כך חשוב לו. שירידו אותו הקבצה, מה זה העסק שלו בכלל? בהזדמנות אחרת כשהתנהלה חשבה לזרוק איזה תלמיד חלש מבית הספר, אני זוכר איך ישב בחדר המנהל עד ששכנע אותו לתת לו הזדמנות נוספת ("אני מבטיח לך, המנהל, רק עוד הזדמנות אחת... הוא ישתפר, אני בטוח... על אחריותי, אתה תראה שהוא יצליח בסוף..."). אם מישהו הציע איזו יוזמה לפעילות חברתית שלא כללה כל מיני ילדים 'פחות נחשבים' יאיר התנגד תמיד בתוקף ואמר לנו: "אנחנו כיתה אחת או לא כיתה אחת? איזה מין דבר זה שחלק מְשִׁתָּפִים וחלק לא? לא כל כך הבנו את ההתעקשות המוזרה שלו ואני בטוח שאם תלמיד אחר היה מתנהג כמותו כבר מזמן הוא היה מאבד את מעמדו ונדחה הצידה יחד עם כל הטיפוסים המסכנים והשוליים. אבל יאיר, הוא היה בעל עוצמה גדולה מְדִי מכדי שיהיה אפשר לדחות אותו או להתעלם מדבריו. אודה על האמת שבסתר ליבי הערכת את אותו על מה שהוא עושה, אבל מעולם לא הבנתי מה מניע אותו לעשות כך.

אך מעבר לכל זה תמיד הייתה לי איזו תחושה פנימית לא מוסברת, שיש בו איזשהו דבר מוזר. למרות שכלפי חוץ היה נראה כנער שמח ועליז, היה משהו עצוב במבט שלו. לפעמים הוא היה שוקע בהרהורים, כשעל פניו ארשת מסתורית שכאלו מכסה על משהו שהוא מנסה להסתיר. הרגשתי שעל אף שהוא איתנו, בעצם הוא לא איתנו באמת. יש איזה סוד גדול שמפריד בינינו.

במשך תקופה ארוכה רציתי לגשת אליו ולנסות להבין פעם אחת ולתמיד מה עומד מאחורי ההתנהגות המוזרה שלו. אך מעולם לא יצא לי לעשות את זה.

השבוע זה קרה סוף סוף.

ביום שני הכיתה שלנו יצאה לסיור לימודי במעבדות האוניברסיטה, במסגרת מגמת ביולוגיה. ידעתי שיאיר לא יחמיץ את הסיור הזה בשום אופן. שיעורי ביולוגיה היו החביבים עליו ביותר. הנושא של הטבע ומערכת החי עניין אותו מאוד, והוא היה צמא לכל דבר חדש בעניין. הדרך לאוניברסיטה הייתה אמורה לקחת כחצי שעה, ותכננתי לתפוס איתו שיחה אישית תוך כדי הליכה.

הופתעתי מאוד כשהוא כלל לא הגיע באותו יום.

למחרת בבוקר ניגשתי אליו בהפסקה שבין השיעור הראשון והשני, וניסיתי לפתוח בשיחה.
"מה נשמע, יאיר? היית חולה אתמול?", שאלתי.
"לא, אני מרגיש מצוין, תודה", ענה בחביבות, "למה אתה שואל?"
"ראיתי שלא הגעת לסיור במעבדה אתמול. חשבתי שאתה מתעניין בדברים האלו...", ניסיתי למשוך אותו בדברים.
"האמת היא שמאוד רציתי לבוא, אבל פשוט לא התאפשר לי" ענה בקצרה, ולא הסביר יותר.
פתאום הייתה לי תחושה מוזרה שהוא מנסה להסתיר משהו. "למה לא יכולת? מה הבעיה?", התעקשתי.
במשך שניות ארוכה השתררה שתיקה מעיקה, עד שחשבתי שאמרתי משהו לא בסדר.
יאיר נע על מקומו בחוסר נוחות. נראה היה שהוא מתלבט בתוכו האם לומר לי איזה דבר. הוא הביט ימינה ושמאלה וכשראה שנותרנו רק שנינו לבדנו בכיתה פתח את פיו לענות. הוא דיבר בקול נמוך, ושיחרר מפיו את התשובה באיטיות כאילו כל מילה עולה לו במאמץ רב.
"אתמול היה יום הזיכרון לאחי. עלינו כל מילה עולה לו במאמץ רב.
הוא היה אחי התאום."
עכשיו היה תורי לשתוק במבוכה.
הדברים הפתיעו אותי מאוד. מעולם לא ידעתי שהיה ליאיר אח תאום. בוודאי שלא ידעתי שהוא נפטר. 'איך? למה? מתי?', השאלות התרוצצו במוחי. יאיר מעולם דיבר על משפחתו. פתאום שמתי לב לכך שאינני יודע דבר על חייו הפרטיים.
"אתה מוכן לספר לי על זה?" שאלתי בזהירות, מקווה שאינני פולש לתחומו האישי ונוגע בנקודות רגישות מדי.
מה שקרה בדקות הבאות הפתיע אותי מאוד.
זה היה כאילו איזה סכר נפרץ, ומים שהיו עצורים זמן רב פורצים בסערה קדימה ושוטפים את כל הנקרה בדרכם. יאיר שלא היה דברן גדול, פתאום דיבר ודיבר, ושטח בפני את הסיפור המלא, את הסוד המסתורי שהסתיר כל השנים.
וכך הוא סיפר:

למנחה: חלק לתלמידים את הדף של המשך הסיפור 'סודו של אח'

"זה קרה לפני ארבע שנים. שי ואני היינו אז בכיתה ז'. גרנו באותן שנים בעיר אחרת, ולמדנו בבית הספר המקומי. שי היה אומנם אחי התאום, אך הוא היה שונה ממני מאוד. הוא היה טיפוס 'רוחני' כזה, אחד שחי לו בעולם מְשֻׁלו. הוא אהב לקרוא ספרים, היה כותב שירים והגיגים, ותמיד שקוע במחשבות ובדמיונות. הוא היה ילד עדין ורגיש ובעל לב זהב, ומעולם לא פגע באיש."

כיוון שהיינו אחים, לא רצו להכניס אותנו לאותה כיתה, ושמו אותנו בכיתות המקבילות. אני הסתדרתי מצוין בכיתה שלי, והייתי מקובל בין הילדים. אך אצל שי המצב היה הפוך לגמרי. לרוע מזלו בכיתה שלו הייתה קבוצה של ילדים שמבחינה חברתית שלטו בכיתה ביד רמה. כל מי שלא היה מוצא חן בעיניהם - היה נדחה לשוליים. מי שניסה להתנגד להם היה עלול למצוא את עצמו מנוודה מהחברה. שי, מבחינתם, היה טרף קל. טיפוס שונה קצת, שקל לרדת עליו ולצחוק על חשבונו. הם פשוט התעללו בו. לא שיתפו אותו בשום דבר, לעגו לו ולגלגו על כל דבר שעשה או אמר. הוא הפך להיות שק החבטות של הכיתה. ילדים אחרים פחדו

להתחבר איתו כדי לא למצוא את עצמם במצב שלו. נוסף לזה, למרות שהיה אומנם ילד חכם, הצטיינות בלימודים לא הייתה בראש מעייניו. הוא העדיף להשקיע בקריאת ספרים וכתיבת שירים, על פני התכוננות של שעות לכל מבחן. התוצאה הייתה שציוניו בלימודים היו נמוכים, וגם המורים לא כל כך חיבבו אותו. אני, שעקבתי בצער אחרי כל זה מהצד, ניסיתי לעשות מה שיכולתי, אך מה כבר יכולתי לשנות?

חייו הפכו לגיהנום. הוא שנא ללכת לבית ספר. הוא היה ילד שתקן, וספג הכול אל תוכו בלי להתלונן. אפילו להורים לא סיפר דבר. הם גילו בעצמם חלק מן הסיפור, רק כשחזר יום אחד מבית הספר כשפניו חבולות לאחר שכמה תלמידים היכו אותו. הם ניסו להתערב ולדבר עם המנהל שיעשה משהו בעניין, אך זה היה מעט מדי ומאוחר מדי. כששום דבר לא עזר הם דרשו להעביר אותו לכיתה שלי. המנהל סירב. "לא שמים שני אחים בכיתה אחת. זה עלול לגרום לבעיות חברתיות ולימודיות", הוא התעקש. ואני ראיתי לנגד עיני איך אחי האהוב הולך ודועך. כבודו העצמי מושפל עד עפר וכל אישיותו נרמסת על ידי כמה ילדים אכזריים, שיכול להיות שבעצמם לא היו מודעים למשמעות של מה שהם עושים".

יאיר עצר לרגע את סיפורו ונשם נשימה עמוקה, כאילו מנסה לאסוף כוחות בשביל המילים הבאות. הוא עצם את עיניו מנסה להתרכז, ואגלי זיעה בצבצו על מצחו. פניו היו מיוסרות כאילו הדברים קורים ממש עכשיו. לאחר כמה שניות של שקט, המשיך בסיפורו:

"בסוף השנה השכבה יצאה לטיול במדבר יהודה. באותו בוקר כשהתארגנו ליציאה מהבית שי פנה אל אימא שלנו ואמר לה שהוא לא רוצה לצאת לטיול. אימא ניסתה לעודד אותו: "למה לא, חמוד? אני בטוחה שתהנה שם. אתה הרי כל כך אוהב לטייל בטבע". אני הבנתי לליבו. כשאין לימודים ושיעורים, יש לתלמידים האחרים יותר פנאי להקניט אותו ולהציק לו. שי ניסה להתעקש עוד קצת, אך לבסוף נכנע ויצאנו שנינו לטיול. אני הלכתי עם הכיתה שלי שצעדה קדימה, והוא עם הכיתה שלו מאחור. שי צעד בסוף הטור, משתדל להתרחק מהילדים האחרים ולהתייחד עם מחשבותיו. הוא אהב מאוד את הטבע. הנוף והיופי שסביבו תמיד עוררו אצלו השראה שסייעה לו בכתיבת השירים שלו. הוא לקח איתו את המחברת שלו. המחברת האישית, שם היה כותב את כל סודותיו הכמוסים, הגיגיו והשירים שחיבר.

הטיול התנהל לו לאיטו וקבוצת הילדים השתרכה על פני מרחק גדול, כשמדי פעם עוצרים למנוחה ולצמצום פערים. זה קרה באחת העצירות, כאשר, כמו תמיד, שי הגיע אחרון. רוב הכיתה הייתה מכונסת במעגל סביב המדריך שאמר כמה דברי הסבר על מה שרואים מסביב. שי הגיע לאיטו והצטרף בשקט אל המעגל. אחד הילדים לא היה יכול להתאפק וזרק לעברו: "שוב העצלן הזה מגיע בסוף... תיזהר שלא תרחף יותר מדי, שי. שלא תיפול בטעות מאיזה צוק". כל הילדים פרצו בצחוק. שי שליבו ספג עוד חץ מורעל, נשך את שפתיו, השפיל את ראשו ולא אמר דבר. הוא התיישב על איזו אבן בצד, שלף את מחברתו מהתיק, וניסה להתרכז במה שכתוב לפניו. אני לא הייתי נוכח באותו אירוע כיוון שהכיתה שלי צעדה כמה מאות מטרים קדימה. את כל מה שהתרחש שמעתי אחר כך מאחד התלמידים שהיו שם".

יאיר עצר לרגע בשטף דיבורו. עיניו היו רטובות. דמעה רותחת חצתה את פניו והמליחה את שפתיו שהיו יבשות ורועדות. אגרופיו היו קמוצים ומצחו היה חרוש קמטים. ניכר היה שסערה מתחוללת בקרבו. דקה של

דומייה חלפה לפני שהמשיך בסיפורו: "בועז, מי שהיה נחשב ל'מלך הכיתה', טיפוס קשה ושחצן, שהיה אחד מראשי המתעללים באחי, ניגש אל שי וחתף מידיו את המחברת. הוא נעמד על גבי איזה סלע, ואמר בקול מתקתק: "נו, אז מה יש לנו כאן?... כל העיניים הופנו אליו, נהנות מההצגה שמתחוללת לפנייהם חינם אין כסף. שי ניסה לקחת מיידו את המחברת, אך בועז היה חזק ממנו. הוא פתח את המחברת ואמר: "מעניין מאוד. אני רואה שנהיית לנו משורר, אה?" שי התחנן לפניו: "בבקשה, תחזיר לי המחברת שלי. כתובים שם דברים אישיים". אך בועז התעלם מתחינותיו. הוא התחיל לקרוא כמה שורות מהכתוב שם, כשכל הילדים מגחכים, ושי עומד שם חסר אונים כשכולו חיוור ורועד. המורה והמדריך צפו במחזה מן הצד ולא עשו דבר. כעבור כמה שניות של התעללות אכזרית כנראה שנמאס לבועז, והוא זרק את המחברת אל האדמה. שי התנפל עליה כעל אוצר יקר ואימץ אותה אל חזהו, כשדמעותיו מכתומות את שמו שהיה רשום על הכריכה בכתב ידו העדין. המדריך הכריז בקול: "קדימה תלמידים, ממשיכים הלאה במסלול", וכולם לקחו את תיקיהם והחלו בצעידה זריזה קדימה.

כולם חוץ מאחד.

כעבור דקה אחת בלבד נשמעה צרחה שפילחה את האוויר.

זו הייתה המורה צילה שהלכה בסוף טור התלמידים. הקול שלה הגיע עד לכיתה שלי שצעדה במרחק של כמה מאות מטרים קדימה. "תזעיקו חובש, מהר, הוא נפל".

עשרות תלמידים פנו לאחור והחלו לרוץ למקום האירוע. לצידו של השביל השתרע לו מדרון תלול שבקצהו פעורה תהום עמוקה. גם אני רצתי לשם כמו כולם. כיוון שהלכתי בתחילת המסלול הגעתי חזרה רק בין האחרונים. כשרק התקרבתי המדריך ניגש אלי ולפת אותי בשתי ידיו הגדולות: "עצור, יאיר, אל תסתכל למטה". לא הבנתי למה הוא עצר דווקא אותי. עברו כמה שניות עד שההכרה האיומה החלה לחדור למוחי - זה היה שי שנפל...

נכנסתי להיסטריה. התחלתי להשתולל ובקושי רב הצליחו להרגיע אותי. ברקע קלטו אזנני את קולה של המורה צילה, נסערת אף היא 'אני לא מבינה. הוא הלך לידי בצד השביל. לרגע אחד סובבתי את ראשי והוא כבר לא היה שם. כנראה סטה מהשביל בטעות והחליק למטה...!

לכוחות החילוץ וההצלה שהגיעו למקום כעבור חצי שעה לא נותר הרבה מה לעשות. אי אפשר להישאר חי מנפילה כזו..."

יאיר עצר בסיפורו, הוציא מטפחת מכיסו ומחה את פניו שהיו רטובות מזיעה ומדמעות. למרות הקושי לספר ולהיזכר בדברים נדמה היה שהוקל לו במקצת. כאילו אבן כבדה הוסרה מעל ליבו.

"למחרת התקיימה ההלוויה ולאחריה השבעה. אנשים רבים באו לנחם את ההורים על האסון הנורא. לאבד ילד קטן, עדיין לא בן שלוש עשרה, זה דבר בלתי נתפס ממש.

כעבור שלושה ימים המנהל והמורה ישבו בסלון שלנו, כשמסביבם כמה מתלמידי הכיתה, ביניהם גם בועז

ואחרים, מאלו שהציקו לאחי.

"אין מילים בפיי", אמר המנהל, "הוא היה ילד כל כך טוב. כמה חבל, למות פתאום בתאונה כזו. זה רק מלמד אותנו עד כמה חשוב להקפיד על תקנות הבטיחות בטיולים. זה ממש פיקוח נפש".

אני ישבתי שם בצד. הרגשתי שאני עומד להתפוצץ. הלב שלי היה מלא על גדותיו. קמתי ממקומי ונעמדתי במרכז הסלון. כל העיניים הופנו אלי. "זו לא הייתה תאונה, אדוני המנהל", לא יכולתי להבליג יותר, "זו הייתה התאבדות, או אולי יותר נכון לומר רצח..."

שקט מקפיא השתרר בחדר. כמה מן הילדים היושבים שם התכווצו במקומם.

אבא עצר אותי מייד "תפסיק, יאיר. מה עובר עליך?" אימא התנצלה לפני הנוכחים "זה קשה לו מאוד, אתם מבינים. שי הוא אחיו התאום. הם היו מאוד קשורים" "אסתי, קחי אותו בבקשה לחדר", היא ביקשה מאחתי הגדולה.

יאיר קם ממקום מושבו וניגש באיטיות אל החלון. בפתאומיות הסתובב אלי ופניו בווערות. קולו היה שבור:

"שיגידו מה שיגידו. אני יודע. זו לא הייתה תאונה! השביל היה מספיק רחב, ושי ידע לשים לב לדרך. הוא לא החליק בטעות. הוא פשוט רצה לעצור את ההשפלה הזו, אתה מבין? כמה כבר ילד קטן יכול לספוג? ילדים חסרי רגישות שפכו את דמו ורמסו את כבודו עד עפר. הצוקים רק סיימו את מה שהם התחילו..."

הצלצול לתחילת השיעור השני קטע את הדברים.

תלמידים אחדים החלו להיכנס חזרה לכיתה. יאיר התקרב אלי וסיים את סיפורו בזריזות. "לא רציתי לחזור עוד לבית הספר הזה. שנאתי את התלמידים. שנאתי את המורים. שנאתי את המנהל. לא יכולתי להסתכל להם בעיניים. שמחתי כל כך שכעבור כמה חודשים המשפחה נאלצה לעבור מקום מגורים כיוון שאבי החליף מקום עבודה, ואז עברתי לבית הספר הזה".

הכיתה כבר החלה להתמלא והשיעור עמד להתחיל. יאיר פנה לעבר מקומו וחתם את דבריו בשאלה: "רצית לשאול משהו נוסף?"

נזכרתי בסיבת השיחה שלנו.

שתקתי.

עכשיו הכול מובן.

שאלות בעקבות הסיפור:

למנחה: לפניך מגוון של שאלות התייחסות לארבעת המטרות של היחידה-עיון בהן ובחר במה תרצה להתמקד בשלב הפתיחה ע"פ האופי של הקבוצה שלפניך)

1. מדוע נחשב האח התאום "לשונה"?

(תשובה אפשרית: מכיוון שהיה חדש בכיתה, החברה החליטה להופכו לאחר ולשונה, סטיגמה...)

2. איזה משפט או אירוע מהסיפור השפיע עליכם ביותר?

(תשובות אפשריות: "ראיתי לנגד עיני איך אחי האהוב הולך ודועך", "חיי הפכו לגהנום", "דמעה רותחת חצתה את פניו...")

3. אילו הייתם במקומו של הנער, אלו תחושות היו עולים בכם בעקבות כך שאתם נחשבים ל"שונים"?

(תשובות אפשריות: תסכול, פחד, חוסר אונים, לא מבינים מדוע רואים בי "שונה" הרי גם לי יש רגשות תחושת רצונות ויכולות... יש לחדד את המודעות כי כאשר "דוחפים" אנשים לפינה ולתחושות קשות הדבר עלול להוביל לתגובות קיצוניות)

4. כיצד הייתם מייצגים לדמויות הבאות לנהוג, ומדוע:

א. הנער הפגוע ב. האח ג. המנהל (המבוגר האחראי)

5. האם מקרה של השפלה ותיוג חברתי יכול לדעתכם להתרחש גם בתוך הקבוצה החברתית שלכם?

נמקו. אילו תגובות רגשיות עולים בנו כלפי השונה ויצא הדופן?

(בעיקרון כן,

*לעיתים אנו נוטים להיגרר אחר מעשה הרוב - "תופעת העדר" / "הלחץ החברתי"

*לעיתים יש לנו נטייה להדחיק חוויות כואבות שלנו. ולפרוק אותן על אדם אחר המצוי במצוקה.

*לעיתים אנו "צוחקים" על האחר בכדי לצבור רווחים חברתיים עבורנו מבלי לקחת בחשבון את הכאב שאנו גורמים לו.

*לעיתים אדם בעל מוגבלות פיסיית הופך להיות מתויג ו"אחר".)

2 לומדים ומעמיקים

יש ללחוץ על שקופית 2 במצגת

נלמד את האגדה על רבי אליעזר בר' שמעון והאדם המכוער:

נוסח האגדה :

למנחה: נוסח האגדה מופיע ב"דף המלווה" לתלמיד.

תנו רבנן: לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז.
'מעשה שבא רבי אלעזר בן רבי שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על החמור, ומטייל על שפת הנהר. ושמח שמחה גדולה, והייתה דעתו גסה עליו, מפני שלמד תורה הרבה. נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר. אמר לו: שלום עליך רבי! ולא החזיר לו.

אמר לו: ריקה, כמה מכוער אותו האיש! שמא כל בני עירך מכוערין כמותך?!

אמר לו: איני יודע, אלא לך ואמור לאומן שעשאני "כמה מכוער כלי זה שעשית".

כיון שידע בעצמו שחטא, ירד מן החמור ונשטח לפניו, ואמר לו: נעניתי לך, מחול לי!

אמר לו: איני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו: "כמה מכוער כלי זה שעשית".

היה מטייל אחריו, עד שהגיע לעירו. יצאו בני עירו לקראתו, והיו אומרים לו: שלום עליך רבי רבי, מורי מורי!

אמר להם: למי אתם קורין רבי רבי?

אמרו לו: לזה שמטייל אחריו.

אמר להם: אם זה רבי - אל ירבו כמותו בישראל.

אמרו לו: מפני מה?

אמר להם: כך וכך עשה לי.

אמרו לו: אף על פי כן, מחול לו, שאדם גדול בתורה הוא.

אמר להם: בשבילכם הריני מוחל לו. ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן.

מיד נכנס רבי אלעזר בן רבי שמעון ודרש: 'לעולם יהא אדם רך כקנה, ואל יהא קשה כארז'.
(תענית כ"א)

הארה מתודית למנחה:
קרא את האגדה בקול בפני הכיתה.
קרא את כל הכתוב לידיעה והרחבה שלך. לפניך הרחבה ארוכה מאוד, אין צורך להגיע לכל התובנות עם התלמידים. אורך יחידה זו של האגדה כ-15 דקות: להלן ה"אמירה" העיקרית: לעיתים המצב הטוב בו אנו נמצאים (חברה, בית מסודר, הצלחה בלימודים...) גורמים לנו להתנשאות. מול השמחה והגאווה מביאה האגדה דמות המנוגדת לחלוטין בדמותו של "האדם המכוער". הכיעור החיצוני של "המכוער" חושף את "הכיעור" הפנימי של רבי אליעזר בן רבי שמעון. האדם המכוער פונה אל רבי אלעזר

בנימוס ושואל לשלמו ואילו רבי אליעזר עונה בהתרסה ובזלזול. "המכוער" שולח את רבי אליעזר להתלונן לפני מי שעשה את הכלי=לפני הקב"ה. שהרי רבי אלעזר כינה את המכוער 'ריקה' - כלי ריק מתוכן. כלומר רבי אליעזר לא רק פגע ב"מכוער" אלא גם בקב"ה שיצר את הכלי. רבי אליעזר מבין שחטא כלפי האדם וכלפי ריבונו של עולם, רבי אלעזר החל את דרכו במגדל גדור, ירד לנהר על חמור, ירד מן החמור, השתטח. הירידות הפיטיות ממגדל בית הרב, מגובהה של תורה, עד להשתטחות על האדמה, מקבילות לירידות הרוחניות. מגאווה, להשפלה. כשבאים לפני אנשי העיר מספר המכוער את סיפורו, מדבר על החטא ולא על גדלות התורה של רבי אליעזר, מסתבר שלימוד התורה אינו ערובה לקלקול מוסרי הנובע מגאווה. נלמד עד כמה חמורה ההסתכלות הנובעת מתוך גאווה על האחר. עד כמה חשוב לאתר בכל אדם (גם אם חזותו מכירת) את כוחותיו ולהעצימן.

ננתח את האגדה ונלמד ממנה :

'ומטייל על שפת הנהר'

סיפורי התלמוד הם תמציתיים ומדודים, ואם מספר לנו הכתוב: 'והיה רוכב על חמור והיה מטייל על שפת הנהר', משמע לנו הפסטורלי יש חשיבות בסיפור זה. לא נאמר לנו מהו מקום היעד אליו הולך רבי שמעון, והפועל איננו: היה הולך, אלא: 'ומטייל על שפת הנהר'. טיול הוא הליכה ללא מטרה מוגדרת, לשם הנאה והרחבת הדעת גרידא. שתי סיבות חשובות גרמו לו לחוש שמחה וסיפוק:

א. 'שלמד תורה הרבה' - הספקיו הלימודיים

ב. 'ומטייל על שפת הנהר' - יפי הבריאה

השילוב של שתי ההנאות, הרוחנית והאסטטית, ההתאמה בין ההנאה הרוחנית וההנאה הגופנית, ההישג הפנימי, והשלמות החיצונית. ההתאמה בין מעשה ידי אדם - לימוד, למעשה ידי הקב"ה - נופו של הנהר, ההרמוניה בין הפנימי לחיצוני, נוחות הרכיבה על החמור, כל אלה גרמו לו להתנשאות:

'ושמח שמחה גדולה, והייתה דעתו גסה עליו, מפני שלמד תורה הרבה'

נקודה זו של תחושת סיפוק וגאווה, מתרחש המפגש הדרמטי. 'נזדמן לו אדם שהיה מכוער ביותר', סיפורי מעשה חכמים, הם בעיקרם סיפורים דידיקטיים, שסופרו ע"י תלמידי חכמים, באזני תלמידי חכמים, ויש בהם ביקורת פנימית קשה. רבי אלעזר פוגש אדם שהיה מכוער ביותר, כעדות המספר. המספר מציין את שם המקום ממנו בא הגיבור: מגדל גדור, את שם הגיבור במדויק: רבי אלעזר ברבי שמעון, ואילו הגיבור השני, מופיע רק בכינויו: המכוער. הפגישה היא מקרית - 'נזדמן לו אדם אחד'.

יש כאן העמדה של שני קטבים. מול השמחה, התורה, והנוף הפסטורלי, עומדת כיעורו הרב של האדם. חיצוניותו המכוערת של האיש, היא קטליזטור לחשיפת פנימיותו החסרה של רבי אלעזר. מראהו של המכוער מנוגד ליופי החיצוני של הסביבה, ופוגם בהרמוניה. יש פגם גם בהתנהגותו של המכוער. המכוער, שכנראה לא הכיר אישית את רבי אלעזר, אבל הבחין בו, אולי על פי לבושו, שהוא חכם, מברך אותו: 'שלום עליך רבי!' ורבי אלעזר ממרום מושבו על החמור מסיבות השמורות עמו, לא החזיר לו שלום. לא די שרבי אלעזר הפר את כללי הנימוס, הוא, במקום לענות שלום, מוסיף הערה מזלזלת. בנקודה זו, מסיק רבי אלעזר מהכעור החיצוני, על הכעור הפנימי, הוא מתייחס אל גופו של האדם ככלי שחיצוניותו מעידה על פנימיותו, ריקה, - כלי ריק מחכמה. ומלבין את פניו של המכוער. יש להניח שלא במקרה בחר המספר בכיעור חיצוני, ולא, במום

גופני גלוי, אולי כדי לגייס את דעתו של הקורא להסתייגות עזה מדברי רבי אלעזר. שאילת השלום הנימוסית של המכוער, שלא נענתה, מחריפה את התנהגותו הפוגעת של רבי אלעזר.

'איני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו: "כמה מכוער כלי זה שעשית!"'

המכוער, הפגוע, אינו נשאר חייב, הוא מכיר ברבי אלעזר שהנו תלמיד חכם, ושולח אותו להתייצב בפני הבורא שיצר את הנוף הפסטורלי, את התורה, ואת האדם המכוער. 'לך ואמור לאומן שעשאני "כמה מכוער כלי זה שעשית".'

רבי אלעזר כינה את המכוער 'ריקה' - כלי ריק מתוכן.

עד כאן אכן תאם הסיפור את הפתגם שהופיע בראשיתו. אכן, המכוער, רך כקנה - מנומס, ושואל בשלום החכם. רבי אלעזר - קשה כארז. אינו משיב לברכת השלום, ופוגע במכוער בשטח שאיננו בשליטתו. רבי אלעזר עושה הכללה מהכיעור של הפרט, היחיד, ומשייכו לקבוצת המכוערים, לכל בני עירו. הוא מסיק מן הפרט אל הכלל.

המכוער, אינו מתווכח על כך שהוא ריק, הוא מתייחס לדברים כעובדה, 'איני יודע'. וניתן לשמוע נימה צינית בחלק זה של התשובה. כאן, עובר המכוער לכתובת אחרת בה פגע רבי אלעזר בדבריו, לקב"ה. המכוער עונה לרבי אלעזר באותו עולם של דימויים, הקב"ה הוא אומן המייצר כלים. המכוער מעלה את השיחה האישית ביניהם לרמה פילוסופית, וזועק לאלוקים לאורך כל הסיפור מדוע נברא הכיעור. בהעבירו את הפגיעה ביניהם ממישור שבין אדם לחברו למישור שבין אדם לאלהיו, מחריף המכוער את חטאו של רבי אלעזר שהטיל דופי, כביכול, בבורא. "הוא עשה בחמר ביד היוצר".

כאן מסתיים הדיאלוג בין השניים, והעלילה עוברת ממילים, למעשים. המספר מעיד שרבי אלעזר התפכה, וידע שחטא, וכיוון שכך, ירד מן החמור, מהמקום הגבוה בו ישב, לסמל את היותו נמוך מזולתו. המספר עיצב את מעשיו של רבי אלעזר, כהד לדברי המכוער. המכוער אמר - איני יודע.

הארה מתודית למנחה:

שאל את הילדים:

האם מוצדק התיאור של רבי אלעזר את האדם "מכוער"? (תשובה אפשרית: בוודאי שלא. מה אשם המכוער שכך נברא?)

מה נוכל להסיק מכך על ה"שונה בחברה"

(השונה הוא חלק מהחברה. הוא אינו אשם באופן שבו הוא נולד, או במצב שבו הוא מצוי. יש לראות בו כשווה)

'כיון שידע בעצמו שחטא, ירד מן החמור ונשטח לפניו, ואמר לו: נענית לך, מחול לי!'

רבי אלעזר כן ידע. 'כיון שידע בעצמו שחטא'... - יש כאן הכרה שכלית פנימית בגודל החטא. רבי אלעזר מבין את חטאו הכפול: כלפי זולתו, וגרוע מכך, כלפי שמיא. יש כאן ודאי מעבר לירידה מהגובה הפיסי, גם ירידה מגאווה, לשפלות הרוח. המכוער אינו מסתפק בעמידה מול המכוער, באותו גובה. הוא משתטח, ומבקש את מחילת המכוער. רבי אלעזר עובר מקיצוניות ההתנשאות, לשפלות הגוף והרוח. נענית לך מחול לי' - רבי אלעזר נוקט בלשון תחנונים.

רבי אלעזר החל את דרכו במגדל גדור, ירד לנהר על חמור, ירד מן החמור, השתטח. הירידות הפיסיית ממגדל בית הרב, מגובהה של תורה, עד להשתטחות על האדמה, מקבילות לירידות הרוחניות. מגאווה, להשפלה.

'הפגישה עם אנשי העיר'

כאן יוצאים לקראת רבי אלעזר אנשי העיר, שאינם מודעים לעימות בין השניים. הם מברכים את רבם ונוקטים באותה לשון בה דיבר, בתמונת הפתיחה, המכוער אל רבי אלעזר: שלום עליך רבי! וכאן אומרים אנשי העיר: שלום עליך רבי רבי, מורי מורי! הם מתייחסים אליו בכבוד משום שהוא כלי מלא תורה. כאן מתרחש מפגש משולש בין אנשי העיר, רבי אלעזר, והמכוער. רבי אלעזר שהכיר בחטאו, שינה מדרכי התנהגותו, ובמקום ההתרברבות שאפיינה אותו בתמונת הפתיחה, כאן מאפיינת אותו השתיקה.

'אמר להם: אם זה רבי, אל ירבו כמותו בישראל' - ובאזנינו מצלצלים דברי המספר מהפתיחה: 'מפני שלמד תורה הרבה'. החכם עשה הכללה מכיעורו של הפרט, לכיעורם של אנשי העיר. המכוער מרחיב את השימוש באמצעי רטורי זה, ועושה הכללה מרבי אלעזר, לכל ישראל.

בני העיר המופתעים שואלים: 'מפני מה', מה שפותח פתח למכוער, לספר את גירסתו לפגישה בינו לבין רבי אלעזר.

עתה התהפכו היוצרות, המכוער עולב ברבי שמעון בפרהסיה ומספר את סיפור עלבונו. הוא משמיט פרק חשוב, שרבי אלעזר הכיר בחטאו, ובקש את סליחתו. רבי אלעזר שותק את עלבונו ברבים, מתוך תחושה של עומק החטא.

הטיול הראשון בנופי הבריאה, שהייתה בו הרבה גסות רוח, הוביל לטיול השני הכרוך בניסיון לכפר על החטא. אנשי העיר נחלצים לעזרת רבם ומבקשים מהמכוער שימחל לרבם, 'אמרו לו: אף על פי כן מחול לו, שאדם גדול בתורה הוא' - אנשי העיר, כרבם, אינם מתווכחים על עצם המעשה המכוער, הם רק מוצאים צד זכות לרבם בתחום אחר, לימוד תורה. כמובן שאמירה זו מגדילה את האבסורד, ואת תמיהת הקורא. כיצד ייתכן שאדם גדול בתורה ינהג כך?...

לדעת בר הפלוגתא (המכוער), אין מקום למחילה, ובכל זאת, הוא נענה לבקשת אנשי העיר הכופין עליו מחילה. 'בשבילכם הריני מוחל לו, ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כך'. המחילה היא מחילה התלויה בדבר, מחילה שיש בה עוקץ של זלזול. מחילה שמדגישה את המעש ולא את לימוד התורה 'ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן'. גם אם המכוער לא מחל לרבי אלעזר בלב שלם, הוא יישאר עבור הקורא, ועבור רבי אלעזר, בסיפור, כמי שלימד את החכם הגדול איך ללמוד תורה.

מסתבר שלימוד התורה אינו ערובה לקלקול מוסרי הנובע מגאווה.

שאלות למנחה בעקבות לימוד האגדה :

למנחה: בחר שאלה אחת לדין הנראית לך מתאימה לאופי הקבוצה שלפניך.

1. האם רבי אלעזר חטא?

(תשובה אפשרית: כן-הוא עלב באדם מפני שנראה מכוער ובכך בעצם פגע גם בריבונו של עולם שיצר את האדם במראה זה)

2. כיצד חזר רבי אלעזר בתשובה ?

(תשובה אפשרית: הוא ירד מגאווותו, עניין זה בא לידי ביטוי בירידה מגובה הרכיבה על החמור, בבקשת סליחה, בכריעה על גבי הרצפה...)

3. מה תפקידה של העיירה/תפקידה של החברה בראותה אדם מכוער או בשעה שהיא שומעת העלבה והקנטה כלפי השונה בחברה?

הארה דידיקטית למנחה:

שאלה 3 מכוונת למטרה הרביעית של המפגש- "תפקידה של ה"חברה" לאתר את המיוחד שבכל פרט שבה ולאפשר את העצמתו".
יש לציין כי גם כיום יש תיוג לאנשים שהם שונים בחברה. יש הדוחים אותם לא מקבלים אותם למקום העבודה. חשוב לשלב את השונים מאתנו. כמו כן יש רווח סמוי בעניין קבלת השונה, אדם הנותן מעצמו לאחר נתרם, כולו קורן בשעה שהוא מתייחס לשונה ממנו.
(תשובה אפשרית - להוקיע את המקניט והפוגע בשונה בחברה, לקבל את השונה ולשלב אותו בחברה לדעת למצוא את הכוחות שיש בכל אדם (גם בשונה), להעציםם ולתת ביטוי לכל אחד במארג החברתי).

סרטון הנעליים:

בסרטון הבא נראה כי לכל אחד יש "חריגות", אין אדם שהוא מושלם, יש מכוער אך עדין, יש תלמיד חכם אך גאוותן, יש ילד שיכול לקפץ אך יש לו נעליים קרועות, יש ילד ולו נעליים יפות אך הוא מוגבל ולכן: תפקידה של ה"חברה" לאתר את המיוחד שבכל פרט שבה ולאפשר את העצמות.

יש ללחוץ על שקופית 3 במצגת

סיפור על הנעליים הקרועות

החריג בחברה:

בחברה המודרנית שלנו ישנה התייחסות של תיוג כלפי בעלי המום. רחמים מלמד הכהן טוען כי בחברה

חשוב לציין כי ד"ר רחמים מלמד כהן הוא איש חינוך דגול שחלה בנוון שרירים קשה: ד"ר רחמים מלמד כהן (נולד בירושלים ב-1937) הוא איש חינוך ישראלי. התפרסם במיוחד בעקבות מפעליו הספרותיים והאמנותיים לאחר שלקה במחלת ניוון השרירים A.L.S.

רחמים מלמד כהן נולד בשכונת מחנה יהודה בירושלים ונקרא על שם אבי אביו, הרב רחמים מלמד כהן שהיה הרב הראשי של שיראז שבאיראן. בשנת 1994 אובחנה אצלו מחלת A.L.S, ניוון מערכת העצבים המוטורית. תוחלת החיים של נושאי מחלה זו היא 2-5 שנים.

ב-1998 פרש לגמלאות ממשרד החינוך. מ-1999 לאחר החייאה ואשפוז במשך חודש וחצי בבית החולים הדסה הפך למשותק כליל, מרותק לכיסא גלגלים, צמוד למכונת הנשמה 24 שעות ומוזן ב'פג', צינור חימוני ישירות לקיבה. אין לו שום יכולת תנועה פרט לעיניו ועפעפיו.

למרות ואולי בגלל מצבו הגופני החלה פריחה בפעולותיו וביצירותיו של ד"ר מלמד כהן. שליטתו במחשב באמצעות מצלמה העוקבת אחר תנועת העין, שני חיישנים, תוכנה מיוחדת ומקלדת וירטואלית, מאפשרת לו לתקשר. כך חיבר וכתב עשרה ספרים שפורסמו.

ד"ר רחמים מלמד כהן זכה בעיטורים רבים ובהם יקיר החינוך הדתי, "מורה המורים", "מחנך למופת" ויקיר ירושלים.

יש ללחוץ על שקופית 4 במצגת

המערבית המודרנית קיימות שתי מגמות הסותרות זו את זו בקשר להגדרת ילדים חריגים הזקוקים לחינוך מיוחד. המגמה האחת שואפת לתייג ולהכניס את הילד החריג לקטגוריה מוגדרת וברורה על מנת שאפשר יהיה לספק לו שירותים מיוחדים (חינוך, מכשור, טיפול, פטור ממיסים וכדו'), לפיכך ישנה כדאיות להיכלל בהגדרת החריג וליהנות מתנאים משופרים. מאידך, קיימת מגמה לברוח מן הסטיגמה הגורמת למעמד חברתי שלילי ומשפיעה לרעה על הדימוי העצמי של הילד החריג.

גישת היהדות כלפי החריג נובעת מתוך ראייה אינדיווידואלית, אבחנתית, ובעיקר מתוך מגמה אנושית המגשרת בין הפרט על צרכיו וזכויותיו לבין החברה על טובתה ושלמותה.

התיוג מסייע לפעמים לאי-דיוק, מכתים באות-קלון, לעיתים מעורר דעות קדומות, 'נדבק' לאדם ואינו מתחשב

בהכרח בשינויים המתחוללים בעיקר אצל ילדים שלגביהם הפרופיל האישי דינמי ומשתנה. ידועים מקרים של הנצחת מצב ההשתייכות לקטגוריית חריגים אף כאשר החריגות איננה קיימת עוד. כמו כן ישנן עדויות על כניסתם של מקרי-גבול שוליים לקבוצות חריגים ואף חדירה כוחנית של בני-אדם נורמאלים לקטגוריה של חריגים לצורך קבלת תנאים מועדפים. חובה עלינו להסתכל על כל אדם כנברא בצלם אלוקים, לראות את המיוחדות שיש בכל אדם. אם נתבונן היטב נוכל לראות שבכל אחד מאתנו ישנו מוס, סטייה, חריגה. חובה עלינו לאתר את התכונות, היכולות, החוזקות שיש בכל אדם. אם נרכיב "משקפיים ורודים" ונראה את האחר ב"עין טובה" נוכל להסתכל לעומק האדם ולמצוא את הטוב שבו ומשם נתחבר ונתעצם שינוי יחד.

למנחה: יש לסכם ולהסביר כי ד"ר רחמים מלמד הוא מודל, דוגמא ומופת לאדם בעל נכות קשה, שלמרות הקשיים תרם רבות לחברה, כתב ספרים רבים, והראה כי יש לאדם כוחות רבים המסוגלים להניף אותו למעלה יש להתייחס לכל חריג בכבוד, לאתר את יכולותיו ולאפשר לו להיות חלק מן החברה. החברה היהודית דוגלת בקבלת השונה ולא חלילה בנידויו (כפי שנהוג בחברות אחרות)

נשיר יחדיו את השיר שוים:

השיר עוסק בשונים בחברה שמוצאים את הכוחות שבכל אחד ובונים מארג מושלם, הרמוניה המשלימה אחד את השני.

שוים

רן דנקר ועילי בוטנר
מילים ולחן: עילי בוטנר

יש ללחוץ על שקופית 5 במצגת

אתה לבן אני שחור,
אני חשוך אתה באור,
שמחמם כמו אמא,
ושדואג לך.
אתה קטן אני גדול
אני רוצה אתה יכול
לרקוד, לצעוד קדימה.
להיות שלם בין אנשים.

ואולי יבוא יום ונהפוך שוים
אתה תהיה לי נחל ואני לך ימים
ונזרום ביחד עד אין סוף
שנייה לפני שקו החוף מגיע
שנייה לפני שקו החוף מגיע

אני בוכה אתה צועק
אני טועה אתה צודק
זאת הצגה שלנו,
ואין קהל ואין במה.
אולי נשב ננוח,
אתה, אתה.
אני, אני.
וגם תחלוף הרוח,
ויעברו כל השנים.

ואולי יבוא יום...

3

לימוד בחברותא

יש להפנות את התלמידים ל"דף המקורות" של לומדים בחברותא, לאפשר להם לימוד של כ-15 דקות ולבקש מהם כי יתייחסו לשאלות הנלוות.

לסיכום הלימוד לאחר ששמענו חלק מתשובות התלמידים נסכם ונסביר כי לעיתים אנו חווים את השונה בחברה כחריג. כאדם שיש לרחם עליו בגלל המוגבלות שלו, אך פעמים רבות מסתבר כי הוא אומנם שונה מאתנו אך יש לו כוחות, יש לו רצונות ויכולות. חשוב להסתכל ב"עין טובה" על כל הברואים של הקב"ה, למצוא את היופי שבכל אחד ואחד ולצרף את כולם לחברה, להיות מעורבים זה בזה מתוך אהבה רבה.

יש ללחוץ על שקופית 6 במצגת

4

משחקים ומתנסים

לפניכם 2 הצעות לפעילות, תוכלו לבחור את ההצעה הנראית לכם מתאימה ביותר לכיתתכם:

מטרות הפעילות:

להעביר לתלמידים את המסר החיובי שבקבלת השונה מאתנו בחברה בה אנו חיים. (פעילות זו שמה דגש יותר בקבלת השונה מבחינה פיזית אך בסיכום נדון גם על השונה מבחינה חיצונית וסביבתית)

הצעה 1:

ציוד לפעילות:

מדבקות עגולות בשלושה צבעים שונים, דפים, צבעים, פאזל.

הכנה לפעילות:

חדר רחב או חצר לפעילות.

מהלך הפעילות:

1. מדבקות על המצח - משחק פתיחה - 10 דקות.

מדביקים על המצח של כל תלמיד מדבקה בצבע כלשהו. לדוגמה: על 8 תלמידים מדביקים מדבקות כחולות. על 8 תלמידים נוספים מדביקים מדבקות צהובות. על 4 תלמידים מדביקים מדבקות אדומות. אסור לתלמידים לדעת איזו מדבקה יש להם על המצח. אומרים לתלמידים להתחיל להסתובב ברחבי החדר. בשלב מסוים, אומרים לתלמידים כמה דברים שיגרמו להם להתחלק לקבוצות מסוימות. האדומים הם האנשים שהכי פחות כדאי להיות איתם. הצהובים הם לא האנשים הכי הכי, אבל לא כל כך נוראיים. הכחולים הם האנשים הכי נחמדים והכי משתלם להיות איתם. המצב שנוצר: כל האדומים נשארו בודדים, הצהובים מפוזרים חלק לבד וחלק לא, והכחולים - כולם מאוחדים ושמחים.

עורכים דיון על המצב שנוצר. שואלים את האדומים - איך הרגשתם כשכולם התרחקו מכם? את הירוקים שואלים איך הם הרגישו כלפי האדומים והצהובים. מדגישים בפני התלמידים את העובדה שבגלל שהאדומים הם שונים, השארנו אותם לבד, והם מרגישים רע. משמע, לא כל מי ששונה מאתנו, הוא רע, יש להתייחס גם למי ששונה מאתנו באופן שווה.

למנחה: מסקנות לסיכום המשחק

שאלות לקבוצה:

1. האם השתניתם תוך כדי משחק? (לא, נשארו אותם תלמידים)

2. מה השתנה? (הדביקו לנו מדבקות בצבעים שונים)

3. מה התחושה בלהיות מתוייג? (תשובה אפשרית: התחושה היא קשה, אתה נשאר אותו אדם, אך הקבוצה מתייגת אותך. אתה מנסה להשתלב ולא מצליח)

מסקנה:

פעמים רבות החברה היא זו שמתייגת את האדם, היא דוחה אותו. האדם עצמו רואה את עצמו בעל כוחות ויכולות מעוניין להשתלב והוא מתוסכל מכך שאינו מצליח. הוא נלחם בכוחות גדולים ממנה. ולכן תפקידה של החברה לקבל כל אדם באשר הוא, להכניס אותו לשורותיה ולרומם אותו.

הצעה 2:

מחלקים את הקבוצה לשלוש קבוצות קטנות. כל קבוצה, מייצגת חברה של אנשים שונים בחברה. במסגרת הקבוצה, כל התלמידים שבה, צריכים לבצע משימה כלשהי, כמפורט:
* בכל קבוצה יש לדוגמה שני עיוורים, שלושה אילמים וארבעה אנשים בלי ידיים. מטילים על התלמידים לבצע את המשימות הבאות:

קבוצה | - עיוורים. מכסים לתלמידים העיניים, ודורשים מהם לבצע את המשימות הבאות: זיהוי חברים ע"י מישוש, התקבצות מיחידים לקבוצה, בניית צורה של ריבוע מכיסאות, לצייר ציור של בית ועץ על דף.
קבוצה || - אילמים. התלמידים צריכים ליצור על הרצפה, צורת משולש או ריבוע אנושית, מבלי לדבר או להוציא קולות. במקרה ונשמעת מילה קטנה או קול כלשהו, מישהו פוסלים את הקבוצה ומתחילים הכול מהתחלה.

קבוצה ||| - אנשים בלי ידיים. קושרים לתלמידים את הידיים מאחורי הגב, ומטילים עליהם להרכיב פאזל גדול על הרצפה. התלמידים יכולים להרכיב את הפאזל בעזרת כל חפץ שהם משיגים. במקרה וישנה נגיעת יד, הקבוצה נפסלת ומפזרים מחדש את הפאזל. פעילות נוספת: לצייר ציור על דף, בעזרת הפה או הרגל. בסוף כל פעילות משלושת הפעילויות עורכים דיון קצר על ההרגשה בעת ביצוע המשימה, ועל הקשיים שליוו את הקבוצה בעת ביצוע המשימה. יש להזכיר לתלמידים כי הם היו מוגבלים כל פעם רק במשך 10 דקות בכל פעם ולעומתם ישנם אנשים שמוגבלים בצורות כאלו או אחרות, לאורך כל חייהם, ועלינו לעזור להם כמה שיותר, ולא להתייחס אליהם באופן שונה שיפלה אותם לרעה.

סיכום:

יש ללחוץ על שקופית 7 במצגת

למנחה: נצפה בסרטון נחמד שימחיש לנו מעט מן האבסורדיות באי קבלת השונה על בסיס הדברים שראינו במפגש שלנו. קבלת השונה - 'ציפורים על תיל'

5

סיכום

לסיכום:

ראינו שהגדרות החריג אינן סטטיות אלא דינמיות ומשתנות, הכל על פי התקופה, שיקוליהם של בעלי ההלכה, ההתפתחויות בתחום הרפואה, המדע והחינוך.

נוכחנו לדעת שההתייחסות במקורות היהודיים כלפי הילד החריג היא מתוך ראייה אופטימית שאישיותו טרם עוצבה, היא עשויה להשתנות ולהתפתח, ולכן הדיון בו הוא בעיקרו מהיבט חינוכי.

מגמת השילוב של החריג בחברה הרגילה מתפשטת ומתרחבת עקב הפתיחות החברתית ועקב האפשרויות שהממסד והמערכות הבלתי פורמאליות מעמידות לרשותנו. משום כך האחריות האקטיבית של החברה גדלה והולכת. אחריות זו מושתתת על מצוות "וחי אחיך עמך" ועל יסודות הצדקה והחסד.

קיום מצוות הוא כרטיס כניסה לחברה ולכן יש לעשות כל מאמץ הלכתי וחברתי לצרף את הילד החריג לחברה ה'נורמאלית' כדי שיהיה מעורב בין הבריות מילדותו. אנו חיים בעידן שאין עוד צורך בגישה היוצרת תלות של החריג ב'אדוניו', אלא בעידן של יכולת הבאת החריג מוקדם ככל האפשר לידי עצמאות, אוטונומיה וזכויות של אדם בכבוד.

עלינו לזכור כי חביב אדם שנברא בצלם כל בני האדם נבראו בצלם, והכל שווים לפני מלכו של עולם. פעמים רבות אנו יכולים לקבל כוחות רבים מהתבוננות באנשים שיש להם מומים והם נראים שונים בעינינו. אנו יכולים להעמיק ולראות כי בעצם יש להם כוחות רבים, של התמדה, נחישות, יכולת בלתי נדלת של התמודדות עם מצוקה וקושי. התמודדות זו נוטעת בהם כוחות והם עשויים אף להדביק אותנו בכוחותיהם.

צפו למשל בניק המופיע בסרטון הבא:

ניק הוא אדם בעל נכות קשה, אך המוטיבציה שלו והאפשרות לבוא במגע עם החברה נותנת לו ולחברה כוחות גדולים.

יש ללחוץ על שקופית 8 במצגת

6 הולכים לעיבוד ולא לאיבוד

יש ללחוץ על שקופית 9 במצגת

המנחה יחלק לתלמידים גלויה עליה יכתבו התלמידים: "קבלת השונה" בשבילי הוא...

5 דקות אחרונות של השיעור מיועדות לתחילת העיבוד ואת המשך העיבוד התלמידים ימשיכו באופן עצמאי וכן בעזרת היומן האישי הוירטואלי 'מכתבים ממני אלי'. חשוב כי בכיתה יתחילו התלמידים להעלות נקודות בעקבות היחידה בעזרת גלוית העיבוד.

מנכ"ל: הרב בני וורצמן | סמנכ"ל: קובי כהנא | עורך וכותב: יקי מנדלסון- מנהל חינוכי
כתיבה: צבי נאמן | מנהלת משרד: מרים אלי | עיצוב גרפי: מיכל נוה

מנהלי המחוזות:

לירון רייטזיד
מחוז דרום
ורכזת חינוך ממלכתי
052-8903586

אליסף קורן
מחוז
מרכז-חיפה
052-8903507

ליאור בלייס
מחוז צפון
וחיפה
050-8433463

שגיב אלעזר
מחוז
דרום
054-6714448

לירון אמקיאס
מחוז מרכז
חינוך מיוחד
052-6071877

ניב לחמני
מחוז ירושלים
ורכז הצוות
052-4700930

'לאורו נלך' | רח' שד' הרצל 10 א' ירושלים | טל: 02-5854627 | פקס: 02-5853717 | www.leoro.org.il | leoroffice@gmail.com

מאגיד החינוך
המחוזי לחינוך דתי